

Uloga poslovnih banaka na financijskom tržištu Republike Hrvatske

---

Riđić, Josipa

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:899127>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-15**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

JOSIPA RIĐIĆ

**ULOGA POSLOVNIH BANAKA NA
FINANCIJSKOM TRŽIŠTU REPUBLIKE
HRVATSKE**

Završni rad

Pula, 2018.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

JOSIPA RIĐIĆ

**ULOGA POSLOVNIH BANAKA NA
FINANCIJSKOM TRŽIŠTU REPUBLIKE
HRVATSKE**

Završni rad

JMBAG: 0303058541, redovita studentica

Studijski smjer: Financijski management

Predmet: Financijska tržišta

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Financije

Mentor: Prof.dr.sc. Dean Učkar

Pula, rujan 2018.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Josipa Riđić, kandidat za prvostupnika poslovne ekonomije, smjera Financijski management ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, 19. rujna 2018. godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Josipa Riđič dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Uloga poslovnih banaka na financijskom tržištu Republike Hrvatske koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 19. rujna 2018. godine

Potpis

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	1
2. FINANCIJSKA TRŽIŠTA I FINANCIJSKE INSTITUCIJE	2
2.1. Financijska tržišta	2
2.2. Podjela financijskih tržišta	3
2.3. Financijske institucije.....	5
2.3.1. Podjela financijskih institucija.....	5
2.4. Poslovne banke.....	7
2.4.1. Podjela bankarskih poslova	7
2.4.2. Djelovanje poslovnih banaka u Republici Hrvatskoj.....	8
3. ULOGA POSLOVNIH BANAKA NA FINANCIJSKIM TRŽIŠTIMA U REPUBLICI HRVATSKOJ	10
3.1. Struktura imovine i obveza poslovnih banaka	10
3.2. Dani krediti	14
3.3. Analiza poslovnih banaka na financijskim tržištima u Republici Hrvatskoj...	18
4. ZAKLJUČAK	26
LITERATURA	27
POPIS TABLICA.....	28
POPIS SLIKA	29
SAŽETAK	30
SUMMARY	31

1. UVOD

Poslovne banke su najvažnije institucije na financijskom tržištu jer su jedine koje su ovlaštene primati depozite i ostale oblike povratnih sredstava od javnosti. Njihova svrha je obavljanje bankarskih poslova koji se dijele na aktivne, pasivne i neutralne poslove. U Republici Hrvatskoj poslovne banke su najaktivnije financijske institucije u platnom sustavu i na sva tri financijska tržišta; novčanom, deviznom i tržištu kapitala. Cilj ovog završnog rada je prikazati ulogu poslovnih banaka unutar financijskog sustava Republike Hrvatske, a samim time i na financijskim tržištima kao jednoj od osnovnih komponenti sustava.

Kako bi se moglo bolje razumjeti značaj i ulogu poslovnih banaka u financijskom sustavu, neophodno je razumjeti pojam financijskih tržišta, kako ona funkcioniraju i kakva je njihova podjela. Upravo o tome će se govoriti u prvom dijelu rada, no osim navedenog spomenuti će se i financijske institucije, iz razloga jer se upravo banke izdvajaju kao jedne od najvažnijih. Razlog tome saznati će se iz daljnjeg dijela rada. Osim što se izdvajaju kao najznačajnije financijske institucije, banke u Hrvatskoj su također i najaktivnije institucije na sva tri financijska tržišta - novčanom, deviznom i tržištu kapitala. Što su poslovne banke, kakvi su njezini zadaci i aktivnosti te kako djeluju na financijskim tržištima saznati će se na kraju ovog poglavlja.

U sljedećem, ujedno i posljednjem poglavlju najprije ćemo saznati tko upravlja bankama u Hrvatskoj, zatim analizirati njihovu strukturu imovine i obveza, sa posebnim osvrtom na analizu depozita i kredita. Prikazati će se koliko slobodnih novčanih sredstava imaju banke na računima, kamatne stope koje se kreću na novčanom tržištu, deviznom tržištu te također i sredstva kojima banke trguju. Sve će se prikazati putem tablica i slika sa objašnjenjima istih, i to sve sa svrhom shvaćanja uloge poslovnih banaka kao sudionika na financijskom tržištu u Republici Hrvatskoj. U završnom radu korištene su sljedeće znanstveno-istraživačke metode: metoda deskripcije, metoda klasifikacije, induktivna metoda i deduktivna metoda.

2. FINANCIJSKA TRŽIŠTA I FINANCIJSKE INSTITUCIJE

Prije nego što definiramo financijska tržišta i financijske institucije potrebno je spomenuti financijski sustav. Financijski sustav neke zemlje čine njezina financijska tržišta, financijska infrastruktura, financijske institucije i institucije koje reguliraju i nadziru njihov rad, a glavna uloga mu se očituje u alokaciji resursa.¹ Za financijsku stabilnost zemlje o kojoj nadalje ovisi gospodarski rast, nužno je da ispravno funkcionira financijski sustav.

2.1. Financijska tržišta

Osnovni dio financijskog sustava zapravo čine financijska tržišta koja omogućavaju spajanje kupaca i prodavatelja. Opće je poznato da je tržište mjesto na kojemu se susreću ponuda i potražnja za nekim dobrom, dok je financijsko tržište definirano kao zajednički naziv za sva specijalizirana, međusobno povezana tržišta, na kojima se susreću ponuda i potražnja za različitim financijskim instrumentima.² Financijska tržišta države uređuju same, te o tome kako ih urede ovisi njihov gospodarski rast i razvoj. Pod financijskim instrumentima se zapravo podrazumijevaju sva sredstva koja mogu zamijeniti novac, te oni zapravo predstavljaju obećanje da će se gotovinsko plaćanje obaviti nakon nekog određenog roka. Na slici 1. prikazan je tok sredstava kroz financijski sustav kako bi bolje razumjeli od kuda sredstva dolaze na financijska tržišta i gdje završavaju, a samim time i tko su njegovi sudionici. Postojanje financijskih tržišta je od iznimne važnosti za gospodarstvo jer omogućava da se sredstva prenose od onih koji imaju viška, onima kojima istih nedostaje. Zajmodavci ili štediša koji posjeduju višak sredstava iz razloga što ne troše cjelokupni dohodak, nažalost nemaju uvijek produktivnu ideju gdje će uložiti ta sredstva. S druge strane javljaju nam se potrošači odnosno zajmoprinci koji imaju manjak sredstava te im nije dovoljan dohodak kojim raspolažu, no imaju priliku profitabilno uložiti sredstva. Financijska tržišta su omogućila da se štediša i potrošači susretnu te pomognu jedni drugima. Pa će tako štediša viškom kojim raspolažu zaraditi dodatna sredstva i profitirati, a potrošači će moći ostvariti svoje investicijske prilike. Ključan zadatak u ostvarivanju učinkovite alokacije kapitala što ujedno znači i veću učinkovitost i

---

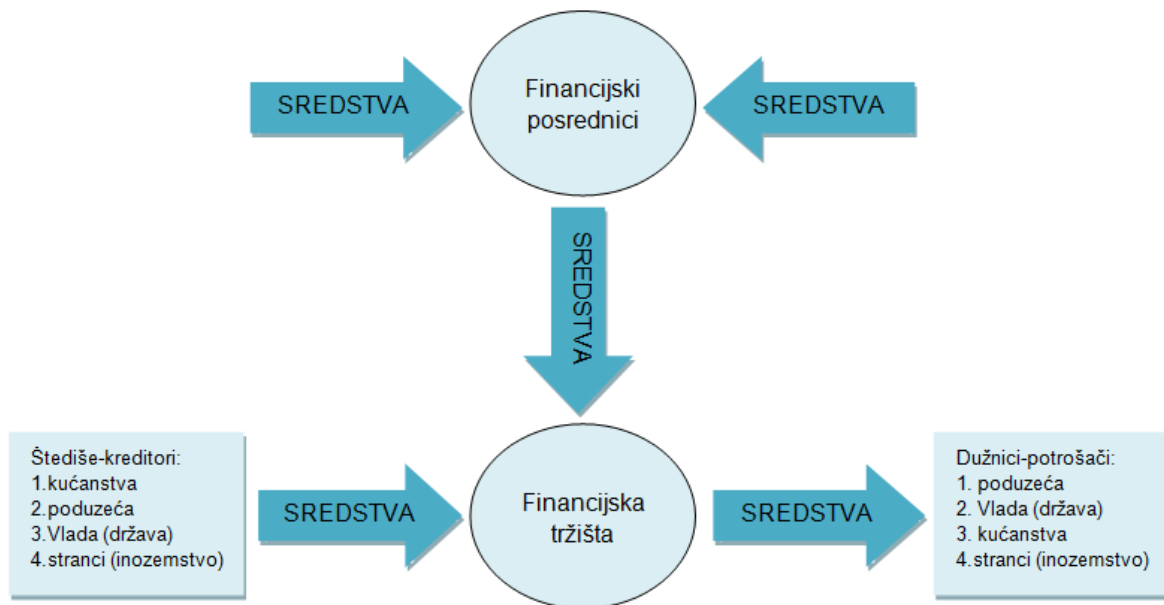
¹ Hrvatska narodna banka, *Financijski sustav RH*, [website], 2015, <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/financijska-stabilnost/uloge-i-suradnja/financijski-sustav-rh>, (pristupljeno 10. svibnja 2018.)

² M. Klačmer Čalopa, i M. Cingula, *Financijske institucije i tržište kapitala*, Varaždin, TIVA Tiskara Varaždin, 2012., str. 2.

proizvodnju ukupnog gospodarstva, kao i poboljšanje ekonomskog blagostanja svakoga u društvu, omogućuju upravo financijska tržišta.³ Učinkovito funkcioniranje financijskih tržišta utječe na poboljšanje blagostanja potrošača, na način da im omogućuje, bez gubljenja vremena, kupnju onoga što si inače nebi mogli priuštiti.

Slika 1. Tok sredstava kroz financijski sustav

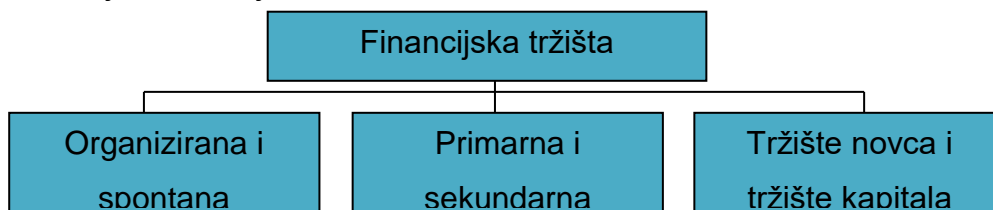

Izvor: F. S. Mishkin, S. G. Eakins, *Financijska tržišta + institucije*, Zagreb, MATE, 2005., str. 15

2.2. Podjela financijskih tržišta

Financijsko tržište se sastoji od različitih subjekata koji na njemu obavljaju različite aktivnosti, te se prema različitim autorima dijeli na više načina. Na slici 2. nam je prikazana jedna od podjela koje se najviše javljaju.

Slika 2. Podjela financijskih tržišta

Izvor: S. Orsag, L. Dedi, *Tržište kapitala*, Zagreb, Alka script d.o.o., 2014., str. 12

³ F. S. Mishkin, *Ekonomija novca, bankarstva i financijskih tržišta*, Zagreb, MATE d.o.o. Zagreb, 2010., str. 25.

Organiziranost financijskih tržišta ovisi od zemlje do zemlje, a o njezinoj zakonskoj i pravnoj regulativi ovisi razina kontrole i zaštite na pojedinim tržištima. Razlikuju se dva oblika financijskih tržišta prema stupnju organiziranosti, tj. sekundarna financijska tržišta mogu biti organizirana kao burze i kao OTC tržišta (eng. Over - the – counter market).⁴ Burza je strogo oblikovano tržište na kojemu se trguje vrijednosnim papirima prema propisanim pravilima koja su izrazito stroga, dok je OTC tržište manje formalizirano te se na njemu trguje prema jednostavnijim pravilima.

Na primarnom financijskom tržištu se nude vrijednosni papiri i novac po prvi puta, te se tamo samo jednom prodaju nakon čega se prodaja odvija na sekundarnom tržištu. Isključivo središnja banka provodi primarnu emisiju novca, dok primarnu emisiju vrijednosnih papira mogu provoditi subjekti državne i lokalne vlasti te gospodarski subjekti.⁵ Nakon što se izdaju vrijednosni papiri na primarnom tržištu njima se dalje trguje na sekundarnom financijskom tržištu.

Na novčanom tržištu se trguje dužničkim vrijednosnim papirima ili instrumentima koji imaju rok dospjeća do godine dana ili godinu dana,⁶ što znači da su to likvidni instrumenti te da su manjeg stupnja rizičnosti. Imaju zadatak konstantne opskrbe gospodarskih subjekata novcem kako bi isti održavali svoju likvidnost, kao što su npr. poslovne banke kojima likvidnost omogućava isplatu svojih obveza prema komitentima.

Tržište kapitala je mjesto na kojemu se trguje dugoročnim dužničkim (obveznicama) i vlasničkim (dionicama) instrumentima, a njihove vrijednosti drže financijski posrednici poput osiguravajućih kompanija, mirovinskih fondova i slično.⁷ Na tržištu kapitala se susreću oni koji potražuju financijska sredstva i oni koji ih imaju viška te ista nude. Ovo tržište zapravo zadovoljava najveći dio potreba za kapitalom koji je potreban

---

⁴ M. Klačmer Čalopa i M. Cingula, *op. cit.*, str. 11.

⁵ *Ibidem*, str. 10.

⁶ A. Saunders i M. Millon Cornett, *Financijska tržišta i institucije*, Zagreb, Poslovni dnevnik, MASMEDIA, 2006., str. 7.

⁷ F. S. Mishkin, *op. cit.*, str. 27.

poduzećima za njihovo poboljšanje poslovanja jer predstavlja najveći izvor dugoročnih novčanih sredstava. Zbog trgovanja sa dugoročnim sredstvima dolazi do većih fluktuacija cijena nego na novčanom tržištu, te možemo zaključiti da se pojavljuje i veći rizik. Kako bi se transakcije na tržištu kapitala obavljale u skladu sa zakonima i pravnim regulativama ono u svoje djelovanje uključuje financijske institucije.

Osim poznavanja domaćih financijskih tržišta bitno je razumijeti i način funkcioniranja deviznih odnosno stranih tržišta. Sami naziv deviznog tržišta nam govori da je to mjesto na kojemu se trguje sa stranim valutama odnosno gdje se razmjenjuju devize. Na ovom tržištu sudjeluje veliki broj financijskih institucija i trgovačkih društava, a kao glavni sudionici izdvajaju se poslovne banke, brokeri preko kojih se ujedno obavlja i najveći dio prometa te dealeri.

2.3. Financijske institucije

Sva poduzeća koja egzistiraju na financijskim tržištima na način da sudjeluju u financijskim transakcijama i to većinom kao financijski posrednici se smatraju financijskim institucijama.⁸ One imaju zadatak prikupljanja novčanih sredstava i plasiranja istih na financijska tržišta. Novčana sredstva prikupljaju primanjem depozita, uzimanjem kredita, emisijom vrijednosnica, prodajom polica osiguranja i slično.⁹

2.3.1. Podjela financijskih institucija

Iako postoji puno poduzeća koja se mogu gledati kao financijske institucije, jedna od najvažnijih je banka, a razlog tome leži u tome što ostale financijske institucije ne odobravaju kredite i ne primaju depozite te se smatraju nebankovnim institucijama. Prema tome prva podjela financijskih institucija je na banke i nebankovne financijske institucije.

---

⁸ V. Leko, *Financijske institucije i tržišta*, Zagreb, Ekonomski fakultet Zagreb, Sveučilište u Zagrebu, 2002., str. 16.

⁹ Ibidem, str. 15.

Prema drugom i najčešćem pristupu financijske institucije se dijele na depozitne i nedepozitne.¹⁰ Depozitne financijske institucije jesu one koje svoja sredstva prikupljaju primanjem novčanih depozita na račune (transakcijske, račune štednje i slično) a plasiraju ih najčešće u obliku kredita, te je to upravo razlog koji je doveo do pojave novog zakonskog okvira pod nazivom Zakon o kreditnim institucijama. Banke su kako je prethodno navedeno najvažnije financijske institucije, te su tako i najvažnije depozitne institucije. Što se tiče nedepozitnih institucija one također prikupljaju novčana sredstva ali nemaju obvezu primanja depozita, te se tu kao najvažnije ubrajaju investicijski i mirovinski fondovi, ali i osiguravajuća društva.¹¹ Na slici 3. prikazan je pokušaj podjele financijskih institucija na različite vrste koje se pojavljuju svugdje, a koje imaju slične karakteristike.

Slika 3. Pregled i grupiranje financijskih institucija

I. Središnja (centralna, emisijska) banka   II. Depozitne financijske institucije – depozitnokreditni kompleks financijskih institucija   1. Banke   2. Depozitne štedne institucije Štedionice, štedne banke, štednokreditne zadruge, kreditne ili potrošačke zadruge, stambena društva, hipotekarne štedionice, poštanske štedionice, blagajne uzajamne pomoći i sl.   III. Nedepozitne financijske institucije   1. Ugovorne štedne institucije Osiguravatelji života i imovine Privatni i državni mirovinski fondovi Institucije zdravstvenog osiguranja   2. Fondovi zajedničkog investiranja – investicijski fondovi Unit Trust (UT), Investmetn Trust Co. (ITC), Mutual Funds, Fondovi za ulaganja u nekretnine (REIT – Real Estate Investment Trust) i Uzajamni fondovi novčanog tržišta (MMMF – Money Market Mutual Fund)   3. Financijske kompanije (Interne banke) i konglomerati   4. Državne i državno sponzorirane financijske institucije Eksportne, poljoprivredne, razvojne, stambene, studentske i sl.   5. Investicijske banke, brokери i dealeri – tvrtke za poslovanje s vrijednosnicama   6. Ostale financijske institucije Povjerenbena društva (trust, custody, fiducijarije), forfaiting, leasing i factoring tvrtke, izdavači kreditnih kartica, garantne agencije, clearing institucije itd.

Izvor: V. Leko, Financijske institucije i tržišta, Zagreb, Ekonomski fakultet Zagreb, Sveučilište u Zagrebu, 2004., str. 17

¹⁰ loc. cit.

¹¹ V. Leko, op.cit., str. 17.

Bogatstvo djelovanja financijskih institucija, broj institucija na tržištu i poslovi koje obavljaju na istom je od velike važnosti za financijski sustav. Tako će nerazvijeni financijski sustav imati „plitko“ tržište s malim brojem financijskih institucija, a s druge strane razvijeni ne samo što imaju veći broj istih, nego su u mogućnosti da zadovolje svaki oblik potražnje za financijskim uslugama te dolazi do opadanja relativnog značenja banaka i porasta značenja nekih drugih institucija.¹²

2.4. Poslovne banke

Poslovne banke obavljaju funkcije koje su slične funkcijama štednih institucija i kreditnih unija, a to su primanje depozita te davanje kredita.¹³ Poslovne banke se još nazivaju i komercijalne banke, one prikupljaju depozite te putem kreditne aktivnosti multipliciraju novac zbog čega su pod nadzorom središnje banke.¹⁴ Može se reći da su upravo one u usporedbi s ostalim depozitnim financijskim ustanovama jedne od najvažnijih. One trebaju svojim klijentima usmjeravati novčana sredstva u kreditne ili ne kreditne plasmane što za posljedicu ima kreiranje dodatnih depozita i kredita. Kreiranje dodatnih depozita i kredita znači očuvanje profitabilnosti poslovnih banaka odnosno njihove likvidnosti, a do toga dolazi iz razloga što su aktivne kamate na dodatne kredite višestruko veće od kamata na dodatne depozite.

2.4.1. Podjela bankarskih poslova

Postoje različiti kriteriji podjele bankarskih poslova no u ovom završnom radu obrađeno je samo prema bilančno - analitičkom obilježju gdje se bankarski poslovi dijele na aktivne, pasivne i neutralne.¹⁵

Aktivni bankarski poslovi zapravo podrazumijevaju kratkororočne i dugoročne kreditne poslove. Banka odobravajući kratkororočne kredite stvara novu količinu novca kojom povećava novčanu masu, a koji su povezani uz povremena obrtna sredstva i novčani promet, te im je svrha osigurati tekuću likvidnost proizvodnje i prometa.¹⁶ S druge strane, dugoročni krediti su vezani za financiranje investicija te njihovim

---

¹² Ibidem, str. 18.

¹³ A. Sounder i M. M. Cornett, *Financijska tržišta i institucije*, Zagreb, Masmedia d.o.o., 2006.

¹⁴ Z. Lešić i M. Gregurek, *Financijske institucije i tržišta*, Zagreb, Visoka škola za poslovanje i upravljanje s pravom javnosti, 2014., str. 23.

¹⁵ Ibidem str. 27.

¹⁶ Ibidem str. 28.

odobravanjem dolazi do preraspodjele sredstava koja ne utječu na trenutnu razinu novčane mase. Sredstva za odobravanje dugoročnih kredita su prikupljena iz viškova koje štediške stavljaju na čuvanje u banku.

Na samom početku bankarskog poslovanja kada dolazi do primanja novčanih depozita te banka time postane dužnik javljaju se pasivni bankarski poslovi. To su zapravo poslovi mobilizacije i koncentracije novčanih sredstava, što bi drugim riječima značilo poslovi kojima se prikupljaju sredstva. Dije se na kratkoročne i dugoročne poslove, gdje su dugoročna sredstva nižeg stupnja likvidnosti što u konačnici utječe na ukupan gospodarski rast.

Neutralni bankarski poslovi su zapravo posrednički poslovi jer se banka ovdje javlja kao posrednik koji ubire proviziju ili neku drugu vrstu naknade. Neutralni poslovi su povezani sa aktivnim i pasivnim poslovima a kao najvažniji posao ovdje možemo izdvojiti platni promet.

2.4.2. Djelovanje poslovnih banaka u Republici Hrvatskoj

Dominantan udio u financijskom sustavu Republike Hrvatske koju nadzire i regulira Hrvatska narodna banka (u nastavku HNB) imaju poslovne banke. Bezgotovinske platne transakcije u zemlji i s inozemstvom fizičke i pravne osobe obavljaju upravo preko poslovnih banaka, dok one svoje bezgotovinske platne transakcije obavljaju preko HNB-a. HNB regulira količinu gotovog novca u optjecaju preko poslovnih banaka, kao što i regulira i nadzire funkcioniranje platnog sustava u zemlji.¹⁷ Poslovne banke osim što su najznačajnije kreditne institucije u Republici Hrvatskoj također su i najaktivnije financijske institucije u platnom sustavu i na sva tri financijska tržišta; novčanom, deviznom i tržištu kapitala, a u nastavku je objašnjena njihova uloga na svakom od navedenih.

---

¹⁷ Hrvatska narodna banka, *Financijski sustav RH*, [website], 2015, <http://www.hnb.hr/-/financijski-sustav-rh>, (pristupljeno 14. srpnja 2018.)

Novčano tržište poslovnim bankama služi za prikupljanje slobodnih novčanih sredstava koja su kratkoročna te omogućuje da ista pozajmljuju fizičkim i pravnim osobama. Pored toga, banke pozajmljuju sredstva i međusobno (na međubankarskom tržištu) te ih također prikupljaju od drugih pravnih osoba koje nisu banke, a to čine neposredno ili uz posredovanje Tržišta novca Zagreb i kratkoročnih vrijednosnica d.d. Tržište novca Zagreb je mjesto na kojemu se trguje novčanim viškovima banaka i drugih financijskih institucija kao i kratkoročnim vrijednosnim papirima. Na ovom tržištu prvenstveno se trguje viškovima koje banke ostvaruju iznad propisane obvezne rezerve od strane HNB-a.¹⁸

Putem deviznog tržišta poslovne banke zadovoljavaju domaću potražnju za stranom valutom te inozemnu potražnju za domaćom valutom, a HNB regulira cijenu domaće valute na deviznom tržištu. Osim banaka na deviznom tržištu se pojavljuju i ovlašteni mjenjači preko kojih se obavlja trgovanje fizičkih osoba sa stranom gotovinom kao i čekovima. HNB djeluje na poslovanje banaka sa ciljem da smanji moguća prevelika odstupanja nominalnog tečaja. Banke se na tržištu kapitala javljaju u dvostrukoj ulozi; kao pozajmljivači kapitala fizičkim i pravnim osobama koje nemaju neposredni pristup tržištu kapitala, te kao ulagači u instrumente tržišta kapitala koje su izdale pravne osobe a koje imaju pristup tom tržištu.¹⁹

---

¹⁸ loc. cit.

¹⁹ loc. cit.

3. ULOGA POSLOVNIH BANAKA NA FINANCIJSKIM TRŽIŠTIMA U REPUBLICI HRVATSKOJ

U ovom poglavlju analizirati će se poslovanje banaka u Hrvatskoj sa detaljnijom razradom strukture imovine i obveza, kao i danih kredita. Kroz ovo poglavlje će se prikazati uloga i poslovanje banaka na financijskim tržištima.

3.1. Struktura imovine i obveza poslovnih banaka

U Republici Hrvatskoj iz godine u godinu dolazi do smanjenja broja banaka, te se taj trend nastavio i u 2017. kada je na kraju godine poslovalo 25 banaka (uključujući jednu štednu banku). U tablici 1. prikazana je vlasnička struktura bankovnog sustava iz koje vidimo da je većina banaka u stranom vlasništvu. Broj banaka u stranom vlasništvu se nije promijenio u odnosu na prethodnu godinu, te od ukupnih 25 banaka njih 15 spada u tu skupinu.

Tablica 1. Vlasnička struktura bankovnog sustava, na kraju razdoblja

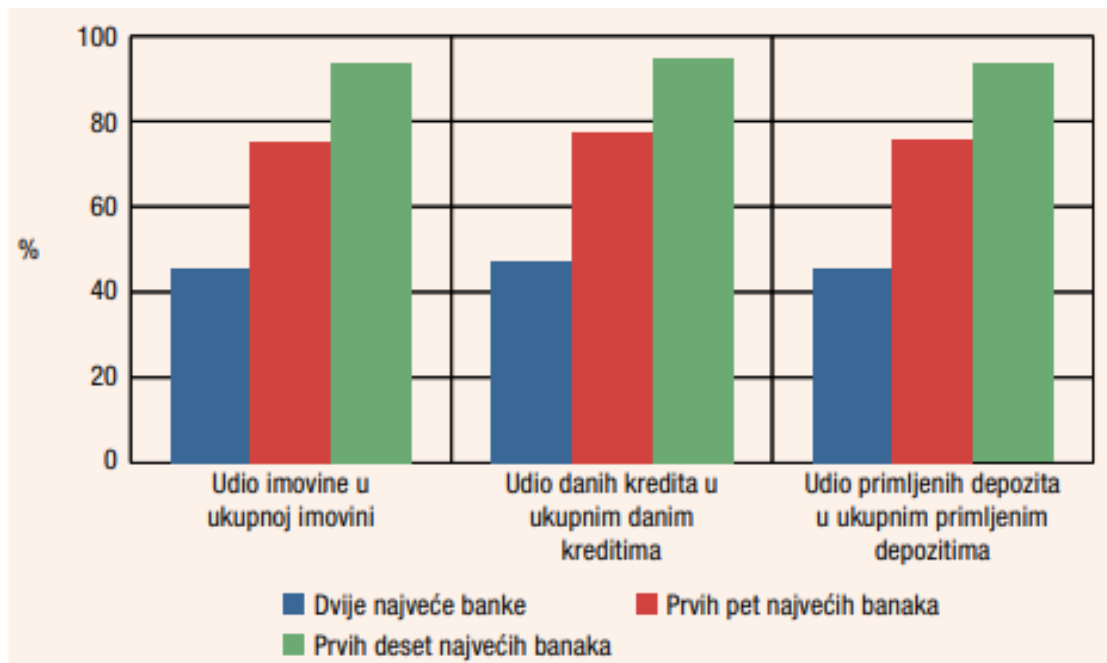
	XII. 2015.		XII. 2016.		XII. 2017.	
	Broj banaka	Udio	Broj banaka	Udio	Broj banaka	Udio
Domaće vlasništvo	12	9,7	11	10,3	10	9,9
Domaće privatno vlasništvo	10	4,4	8	4,0	7	3,7
Domaće državno vlasništvo	2	5,3	3	6,3	3	6,1
Strano vlasništvo	16	90,3	15	89,7	15	90,1
Ukupno	28	100,0	26	100,0	25	100,0

Izvor: Hrvatska narodna banka, Polugodišnja informacija, Zagreb, lipanj 2018., str. 30

Shodno tome, banke u stranom vlasništvu imaju najveći udio imovine u odnosu na sve banke i to u 2017. u visini od 90,1%, što je u odnosu na 2016. povećanje od 0,7%. S druge strane, bankama u domaćem vlasništvu se smanjio udio imovine sa 10,3% na 9,9% što je rezultat prethodno spomenutog smanjenja broja banaka. Udio imovine i depozita dviju najvećih banaka se nije promijenio u odnosu na 2016. te je iznosio oko 45,6%, ni kod udjela danih kredita koji su iznosili 47,4% nije zabilježena promjena. Imovina prvih pet banaka je iznosila 75,0% te se zadržala na istoj razini kao i prethodne godine, dok je imovina prvih deset banaka blago porasla za 0,7 postotnih bodova te iznosila 93,6% u ukupnoj imovini (Slika 4).

Slika 4. Udjeli imovine, kredita i depozita najvećih banaka u ukupnoj imovini, kreditima i depozitima svih banaka, na dan 31. prosinca 2017.

Izvor: Hrvatska narodna banka, Bilten o bankama, godina 18, broj 31, Zagreb, rujan 2018., str. 18

Ukupna imovina banaka je u 2017. blago porasla za 0,7%, na što je ponajviše utjecalo preuzimanje Splitske banke d.d. od strane OTP banke, čime se ojačao kapital banaka u pasivi i ulaganja u ovisna društva koja su se skoro pa udvostručila (tablica 2).²⁰ Rastom imovine u 2017. zaustavljen je višegodišnji trend njezina opadanja. Na povećanje imovine također je utjecao porast kreditne aktivnosti prema stanovništvu i poduzeću i to za 5,5 mlrd. kuna. Dani krediti predstavljaju najveću komponentu imovine, čiji se udio smanjio u odnosu na prethodnu godinu za 3,9% te iznosio svega 57,9%. Do smanjenja je došlo prilikom velikog razduživanja središnje države kod domaćih banaka. Nakon kredita kao druga komponenta imovine izdvajaju se depoziti kod središnje banke sa udjelom od 15,9% i povećanjem 28,1%. Ono što se najviše promijenilo u imovini banaka u odnosu na prethodnu godinu su gotovina i depoziti kod središnje banke, koji su porasli za oko 14 mlrd. kuna što je povećanje od 25,5%. Navedeno povećanje je zapravo utjecaj povećanja žiroračuna banaka, za 13,1 mlrd kuna, koji su na kraju godine iznosili 40,3 mlrd. kuna, te činili 10,3%

²⁰ Hrvatska narodna banka, *Godišnje izvješće 2017.*, Zagreb, lipanj 2018., str. 53.

ukupne imovine.²¹ Tijekom 2016. godine počele su se smanjivati devizne stavke u imovini banaka te je to nastavljeno i tokom 2017. Rezultat toga jest veća zastupljenost domaće valute u imovini banaka.

Tablica 2. Struktura imovine banaka, na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	XII. 2015.		XII. 2016.			XII. 2017.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
Gotovina i depoziti kod središnje banke	49.425,3	12,6	56.355,2	14,5	14,0	70.736,0	18,1	25,5
Gotovina	7.289,7	1,9	7.706,9	2,0	5,7	8.440,2	2,2	9,5
Depoziti kod središnje banke	42.135,6	10,7	48.648,2	12,5	15,5	62.295,8	15,9	28,1
Depoziti kod financijskih institucija	27.727,6	7,0	21.162,5	5,4	-23,7	19.249,6	4,9	-9,0
Trezorski zapisi MF-a i blagajnički zapisi središnje banke	12.258,7	3,1	8.783,9	2,3	-28,3	8.607,1	2,2	-2,0
Vrijednosni papiri	37.901,3	9,6	47.158,8	12,1	24,4	44.365,0	11,3	-5,9
Derivatna financijska imovina	2.431,1	0,6	2.665,8	0,7	9,7	1.075,1	0,3	-59,7
Kredit	246.949,2	62,8	235.954,5	60,7	-4,5	226.693,6	57,9	-3,9
Kredit financijskim institucijama	5.002,3	1,3	5.076,1	1,3	1,5	3.614,1	0,9	-28,8
Kredit ostalim komitentima	241.946,9	61,5	230.878,5	59,4	-4,6	223.079,4	57,0	-3,4
Ulaganja u podružnice, pridružena društva i zajedničke pothvate	4.185,3	1,1	4.365,7	1,1	4,3	8.540,5	2,2	95,6
Preuzeta imovina	1.550,0	0,4	1.265,5	0,3	-18,4	1.096,1	0,3	-13,4
Materijalna imovina (minus amortizacija)	4.456,1	1,1	4.256,2	1,1	-4,5	4.214,1	1,1	-1,0
Kamate, naknade i ostala imovina	6.509,5	1,7	6.753,8	1,7	3,8	6.727,3	1,7	-0,4
Ukupno imovina	393.394,3	100,0	388.721,9	100,0	-1,2	391.304,3	100,0	0,7

Izvor: Hrvatska narodna banka, Polugodišnja informacija, Zagreb, lipanj 2018., str. 30

Pod najsigurnija ulaganja banke smatraju državu, to pokazuje i činjenica da se 84,5% njihovog ukupnog portfelja drži u vrijednosnim papirima kod središnjih država. Od čega gotovo 75% čine obveznice Republike Hrvatske i trezorski zapisi Ministarstva financija. Ulaganje banaka u dužničke vrijednosne papire su smanjena, na što je utjecalo smanjenje mjenica za 3,3 mlrd. kuna. Nadalje, banke su također smanjile ulaganja u obveznice inozemnih država koje su se smanjile za 1 mlrd. kuna., dok su obveznice Republike Hrvatske porasle za 2 mlrd. kuna.²²

Prema sljedećoj tablici, obveze banaka na kraju 2017. iznosile su 391,3 mlrd. kuna, što je povećanje za 2,4 mlrd. kuna ili 0,7% u odnosu na prethodnu godinu. U izvorima financiranja banaka nastavljeno je zamjenjivanje stranih sredstava domaćima, a najveći udio zauzimaju depoziti i to sa 76,1% ukupnih obveza. Porasla

²¹ Hrvatska narodna banka, *Bilten o bankama*, godina 18, broj 31, Zagreb, rujan 2018., str. 18.

²² Ibidem, str. 15.

je značajnost depozitima po viđenju odnosno na transakcijskim računima i štednim depozitima. Pa su tako depoziti po viđenju dominirali kod kućanstava i činili gotovo polovinu ukupnih depozita, a utjecaj toga je smanjenje oročene štednje u bankama.

Tablica 3. Struktura obveza banaka, na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	XII. 2015.		XII. 2016.			XII. 2017.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
Kreditni od financijskih institucija	622,4	0,2	1.506,9	0,4	142,1	1.638,3	0,4	8,7
Kratkoročni krediti	611,2	0,2	503,5	0,1	-17,6	363,7	0,1	-27,8
Dugoročni krediti	11,2	0,0	1.003,4	0,3	8.844,7	1.274,6	0,3	27,0
Depoziti	294.214,6	74,8	295.302,8	76,0	0,4	297.747,4	76,1	0,8
Depoziti na transakcijskim računima	76.631,9	19,5	101.391,0	26,1	32,3	131.478,5	33,6	29,7
Štedni depoziti	21.052,5	5,4	19.954,7	5,1	-5,2	14.917,0	3,8	-25,2
Oročeni depoziti	196.530,2	50,0	173.957,2	44,8	-11,5	151.351,9	38,7	-13,0
Ostali krediti	23.658,6	6,0	17.554,7	4,5	-25,8	14.285,3	3,7	-18,6
Kratkoročni krediti	2.109,5	0,5	1.674,3	0,4	-20,6	1.097,1	0,3	-34,5
Dugoročni krediti	21.549,2	5,5	15.880,4	4,1	-26,3	13.188,2	3,4	-17,0
Derivatne financijske obveze i ostale financijske obveze kojima se trguje	2.339,2	0,6	2.269,8	0,6	-3,0	932,8	0,2	-58,9
Izdani dužnički vrijednosni papiri	300,8	0,1	353,6	0,1	17,6	429,8	0,1	21,5
Kratkoročni izdani dužnički vrijednosni papiri	0,8	0,0	0,0	0,0	-100,0	0,0	0,0	0,0
Dugoročni izdani dužnički vrijednosni papiri	300,0	0,1	353,6	0,1	17,9	429,8	0,1	21,5
Izdani podređeni instrumenti	2.724,0	0,7	2.659,3	0,7	-2,4	2.370,2	0,6	-10,9
Izdani hibridni instrumenti	2.198,4	0,6	2.190,9	0,6	-0,3	2.101,9	0,5	-4,1
Kamate, naknade i ostale obveze	17.361,6	4,4	12.031,9	3,1	-30,7	13.437,2	3,4	11,7
Ukupno obveze	343.419,6	87,3	333.870,1	85,9	-2,8	332.942,8	85,1	-0,3
Dionički kapital	34.275,4	8,7	33.858,8	8,7	-1,2	34.304,9	8,8	1,3
Dobit (gubitak) tekuće godine	-4.615,8	-1,2	5.031,3	1,3	-	3.532,7	0,9	-29,8
Zadržana dobit (gubitak)	15.579,3	4,0	11.228,1	2,9	-27,9	15.472,0	4,0	37,8
Zakonske rezerve	1.035,2	0,3	1.033,1	0,3	-0,2	921,6	0,2	-10,8
Statutarne i ostale kapitalne rezerve	2.892,5	0,7	2.842,7	0,7	-1,7	2.970,0	0,8	4,5
Revalorizacijske rezerve	1.115,1	0,3	863,8	0,2	-22,5	1.171,6	0,3	35,6
Dobit (gubitak) prethodne godine	-307,0	-0,1	-5,9	0,0	-98,1	-11,4	0,0	91,7
Ukupno kapital	49.974,7	12,7	54.851,8	14,1	9,8	58.361,5	14,9	6,4
Ukupno obveze i kapital	393.394,3	100,0	388.721,9	100,0	-1,2	391.304,3	100,0	0,7

Izvor: Hrvatska narodna banka, Polugodišnja informacija, Zagreb, lipanj 2018, str. 31

Kao glavni izvori financiranja banaka se ističu upravo depoziti, koji predstavljaju jeftine izvore sredstava bankama. Depoziti se iz godine u godinu povećavaju, te su u 2017. dosegli 93,5% udjela u ukupnim izvorima financiranja banaka te su porasli za 0,8 postotnih bodova u odnosu na prethodnu godinu (tablica 4.).

Tablica 4. Struktura izvora financiranja banaka, na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	XII. 2015.		XII. 2016.			XII. 2017.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
Depoziti	294.214,6	90,9	295.302,8	92,4	0,4	297.746,3	93,5	0,8
Kredit	24.281,1	7,5	19.061,7	6,0	-21,5	15.923,5	5,0	-16,5
Izdani dužnički vrijednosni papiri	300,8	0,1	353,6	0,1	17,6	429,8	0,1	21,5
Izdani podređeni i hibridni instrumenti	4.922,4	1,5	4.850,2	1,5	-1,5	4.468,3	1,4	-7,9
Ukupni izvori financiranja	323.718,8	100,0	319.568,3	100,0	-1,3	318.567,9	100,0	-0,3
<i>Ukupni izvori od većinskoga stranog vlasnika</i>	22.819,6	7,0	12.309,5	3,9	-46,1	9.350,6	2,9	-24,0

Izvor: Hrvatska narodna banka, Bilten o bankama, godina 18, broj 31, Zagreb, rujan 2018., str. 19

U ročnoj strukturi depozita, udio štednih i depozita na transakcijskim računima, odnosno onih koji su stalno raspoloživi, se približio udjelu oročenih depozita. Stoga su depoziti koji se drže na transakcijskim računima porasli za 30,1 mlrd. kuna, dok su se štedni i oročeni smanjili za 38,2%. Na pad oročenih depozita najviše je utjecao sektor kućanstva iz razloga što već godinama padaju kamatne stope na depozite te utječu na to da stanovništvo gubi motive za takav oblik štednje te se okreću drugim oblicima ulaganja. Na njihov pad je također utjecao povrat depozita većinskim stranim vlasnicima i ostalim nerezidentima.²³ Možemo zamjetiti znatnu promjenu u sektoru nefinancijskih društava, čiji su depoziti doživjeli oporavak nakon dužeg razdoblja krize i činili petinu ukupnih depozita banaka te time doprinijeli rastu depozita na transakcijskim računima.

3.2. Dani krediti

U nastavku, prema podacima iz tablice 5. analizirati ćemo dane kredite poslovnih banaka kroz tri razdoblja prema nefinancijskim društvima i stanovništvu. U 2017. dani krediti su se smanjili, čime su nastavili njihov trend opadanja. Najveći utjecaj na njihovo smanjenje imala su prodaja potraživanja i tečajna kretanja.²⁴ Najveće smanjenje se očituje kod sektora države čiji su se krediti smanjili za 11,1 mlrd. kuna.

²³ Hrvatska narodna banka, *Bilten o bankama*, godina 18, broj 31, Zagreb, rujan 2018., str. 20.

²⁴ Ibidem, str. 31.

Tablica 5. Dani krediti banaka, na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	XII. 2015.		XII. 2016.			XII. 2017.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
Kredit								
Opća država	57.544,8	20,9	50.997,2	19,5	-11,4	39.883,9	16,2	-21,8
Nefinancijska društva	87.269,5	31,7	83.378,8	31,9	-4,5	81.775,0	33,3	-1,9
Građevinarstvo	12.157,8	4,4	9.945,0	3,8	-18,2	7.652,4	3,1	-23,1
Informacije i komunikacije	2.256,2	0,8	1.769,0	0,7	-21,6	1.540,8	0,6	-12,9
Poljoprivreda	4.620,0	1,7	4.972,0	1,9	7,6	5.248,2	2,1	5,6
Poslovanje nekretninama	6.599,3	2,4	6.009,9	2,3	-8,9	5.358,2	2,2	-10,8
Prerađivačka industrija	19.916,1	7,2	19.245,0	7,4	-3,4	18.860,0	7,7	-2,0
Prijevoz i skladištenje	2.931,2	1,1	3.057,1	1,2	4,3	3.060,6	1,2	0,1
Smještaj i priprema hrane	7.906,5	2,9	8.530,8	3,3	7,9	9.923,9	4,0	16,3
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	4.110,8	1,5	4.865,8	1,9	18,4	4.948,1	2,0	1,7
Trgovina	17.361,4	6,3	16.364,2	6,3	-5,7	15.542,4	6,3	-5,0
Ostale djelatnosti	9.410,2	3,4	8.619,9	3,3	-8,4	9.640,3	3,9	11,8
Stanovništvo	120.426,7	43,7	113.246,0	43,4	-6,0	114.538,4	46,6	1,1
Gotovinski nenamjenski krediti	39.808,8	14,5	40.734,7	15,6	2,3	42.942,9	17,5	5,4
Hipotekarni krediti	2.599,4	0,9	2.207,0	0,8	-15,1	1.940,5	0,8	-12,1
Kredit po kreditnim karticama	3.716,2	1,3	3.607,9	1,4	-2,9	3.529,3	1,4	-2,2
Kredit za investicije	2.503,3	0,9	2.326,3	0,9	-7,1	2.314,2	0,9	-0,5
Prekoračenja po transakcijskim računima	7.856,8	2,9	7.422,1	2,8	-5,5	6.993,4	2,8	-5,8
Stambeni krediti	54.998,8	20,0	48.236,0	18,5	-12,3	48.439,3	19,7	0,4
Ostali krediti stanovništvu	8.943,4	3,2	8.712,0	3,3	-2,6	8.378,9	3,4	-3,8
Ostali sektori	10.180,4	3,7	13.577,6	5,2	33,4	9.724,9	4,0	-28,4
Ukupno	275.421,4	100,0	261.199,5	100,0	-5,2	245.922,2	100,0	-5,8

Izvor: Hrvatska narodna banka, Polugodišnja informacija, Zagreb, lipanj 2018, str. 32

No, kao što je prethodno spomenuto kreditna aktivnost prema glavnim sektorima, stanovništvu i nefinancijskim društvima, znatno je porasla (na osnovi transakcija). Kod nefinancijskih društava porast kredita se najviše odrazio na djelatnosti pružanja smještaja i pripreme hrane, koji je porastao za 16,3% u odnosu na prethodnu godinu. Kod stanovništva je na povećanje kredita najviše utjecalo povećanje gotovinskih nenamjenskih kredita. Nakon višegodišnjeg trenda smanjivanja, stambeni krediti su u 2017. također porasli za 0,4%, čemu je pridonijeo pad kamatnih stopa te program državnog subvencioniranja stambenih kredita. Povećanje prethodno navedenih kredita stanovništvu odnosi se na porast kunske komponente. Kunsko kreditiranje je nastavilo svoj trend rasta, te se najviše odrazilo na sektor stanovništva u kojem su se kunski krediti povećali za 20,5%, dok su krediti s valutnom klauzulom smanjeni za 7,8%. I dok je 5 godina unazad njihov udio iznosio manje od jedne četvrtine, u 2017. su iznosili približno pola svih kredita stanovništva.²⁵ Na takvo poboljšanje ponajprije

²⁵ Hrvatska narodna banka, *Godišnje izvješće*, Zagreb, lipanj 2018, str. 35-36.

je utjecao pad kamatnih stopa, ali i to što su potrošači postali više osvješteni kakve posljedice nose krediti u drugim valutama. U kreditnom portfelju banaka raste udio kredita sa fiksnom kamatnom stopom, te su tako krajem 2017. oko 40% kredita koji su odobreni sektoru kućanstva vezani za fiksnu kamatnu stopu. S druge strane, kod kredita nefinancijskim društvima raste udio sa promjenjivom kamatnom stopom. S obzirom na veliku prisutnost varijabilnih kamatnih stopa, prisutna je i velika izloženost ova dva sektora kamatnom riziku, kao i banaka kamatno induciranom kreditnom riziku.

Prodaja potraživanja banaka je utjecala na smanjenje udjela djelomično nadoknadivih i potpuno nenadoknadivih, odnosno drugim riječima neprihodonosnih kredita, te time imala veliki utjecaj na poboljšanje same kvalitete kredita. Prema podacima iz tablice 6. možemo vidjeti da se sektoru nefinancijskih društava smanjio udio neprihodonosnih kredita, no i dalje se najveći udio odnosi na građevinarstvo koje se nalazi u tom sektoru. Ono što se ističe je činjenica da je unatoč tolikoj prodaji potraživanja, više od 50% kredita koji se odnose na građevinarstvo bilo neprihodonosno. Kod stanovništva su stambeni krediti i njihova poboljšana kretanja utjecali na bolju kvalitetu kredita tog sektora. Prilikom utjecaja prodaje potraživanja i priljeva novih neprihodonosnih kredita, pokrivenost djelomično nadoknadivih i potpuno nenadoknadivih kredita ispravnima vrijednosti se smanjila sa 63,7% iz 2016. na 61,5% u 2017.

Tablica 6. Udio djelomično nadoknadivih i potpuno nenadoknadivih kredita banaka i njihova pokrivenost ispravicima vrijednosti

	XII. 2015.		XII. 2016.			XII. 2017.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
Djelomično nadoknadivi i potpuno nenadoknadivi krediti								
Opća država	14,7	0,0	8,6	0,0	-41,2	7,9	0,0	-8,1
Nefinancijska društva	30.256,6	66,0	23.586,3	65,4	-22,0	18.225,0	65,2	-22,7
Građevinarstvo	8.169,3	17,8	6.534,3	18,1	-20,0	4.252,1	15,2	-34,9
Informacije i komunikacije	1.048,9	2,3	925,6	2,6	-11,8	296,7	1,1	-67,9
Poljoprivreda	782,6	1,7	640,9	1,8	-18,1	599,3	2,1	-6,5
Poslovanje nekretninama	2.479,2	5,4	2.154,0	6,0	-13,1	1.388,5	5,0	-35,5
Prerađivačka industrija	6.876,0	15,0	4.814,3	13,4	-30,0	3.594,3	12,9	-25,3
Prijevoz i skladištenje	402,7	0,9	338,1	0,9	-16,0	478,3	1,7	41,5
Smještaj i priprema hrane	1.575,9	3,4	1.333,1	3,7	-15,4	1.295,0	4,6	-2,9
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	1.572,5	3,4	1.318,7	3,7	-16,1	983,7	3,5	-25,4
Trgovina	6.069,2	13,2	4.646,5	12,9	-23,4	3.442,6	12,3	-25,9
Ostale djelatnosti	1.280,3	2,8	880,8	2,4	-31,2	1.894,5	6,8	115,1
Stanovništvo	14.673,8	32,0	11.699,9	32,5	-20,3	9.234,5	33,0	-21,1
Gotovinski nenamjenski krediti	3.674,7	8,0	3.062,8	8,5	-16,7	2.562,1	9,2	-16,3
Hipotekarni krediti	871,6	1,9	664,4	1,8	-23,8	520,1	1,9	-21,7
Kreditni po kreditnim karticama	140,1	0,3	116,4	0,3	-16,9	80,6	0,3	-30,7
Kreditni za investicije	618,7	1,3	510,9	1,4	-17,4	386,9	1,4	-24,3
Prekoračenja po transakcijskim računima	960,7	2,1	741,5	2,1	-22,8	416,6	1,5	-43,8
Stambeni krediti	5.374,5	11,7	3.941,7	10,9	-26,7	2.990,4	10,7	-24,1
Ostali krediti stanovništvu	3.033,4	6,6	2.662,3	7,4	-12,2	2.277,9	8,1	-14,4
Ostali sektori	917,4	2,0	750,7	2,1	-18,2	484,1	1,7	-35,5
Ukupno	45.862,5	100,0	36.045,4	100,0	-21,4	27.951,6	100,0	-22,5
Ispravci vrijednosti djelomično nadoknadivih i potpuno nenadoknadivih kredita								
Opća država	4,2	0,0	3,7	0,0	-13,5	2,2	0,0	-40,1
Nefinancijska društva	16.739,5	64,2	14.912,5	64,9	-10,9	11.286,4	65,6	-24,3
Građevinarstvo	4.843,2	18,6	4.405,2	19,2	-9,0	3.075,5	17,9	-30,2
Informacije i komunikacije	531,7	2,0	527,6	2,3	-0,8	159,1	0,9	-69,8
Poljoprivreda	382,7	1,5	390,8	1,7	2,1	352,6	2,0	-9,8
Poslovanje nekretninama	1.324,0	5,1	1.364,8	5,9	3,1	772,0	4,5	-43,4
Prerađivačka industrija	3.662,6	14,0	2.903,7	12,6	-20,7	2.195,6	12,8	-24,4
Prijevoz i skladištenje	250,7	1,0	186,7	0,8	-25,5	178,7	1,0	-4,3
Smještaj i priprema hrane	620,1	2,4	615,7	2,7	-0,7	586,1	3,4	-4,8
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	804,2	3,1	813,6	3,5	1,2	616,1	3,6	-24,3
Trgovina	3.587,6	13,8	3.152,4	13,7	-12,1	2.256,5	13,1	-28,4
Ostale djelatnosti	732,7	2,8	551,9	2,4	-24,7	1.094,2	6,4	98,3
Stanovništvo	8.745,2	33,5	7.566,7	32,9	-13,5	5.615,0	32,6	-25,8
Gotovinski nenamjenski krediti	2.586,7	9,9	2.138,3	9,3	-17,3	1.738,1	10,1	-18,7
Hipotekarni krediti	459,7	1,8	396,7	1,7	-13,7	320,9	1,9	-19,1
Kreditni po kreditnim karticama	130,0	0,5	107,9	0,5	-17,0	65,6	0,4	-39,2
Kreditni za investicije	336,3	1,3	346,5	1,5	3,0	275,1	1,6	-20,6
Prekoračenja po transakcijskim računima	915,4	3,5	697,9	3,0	-23,8	379,0	2,2	-45,7
Stambeni krediti	2.812,8	10,8	2.506,4	10,9	-10,9	1.758,9	10,2	-29,8
Ostali krediti stanovništvu	1.504,3	5,8	1.373,0	6,0	-8,7	1.077,5	6,3	-21,5
Ostali sektori	589,9	2,3	487,8	2,1	-17,3	300,5	1,7	-38,4
Ukupno	26.078,8	100,0	22.970,6	100,0	-11,9	17.204,1	100,0	-25,1

Izvor: Hrvatska narodna banka, Polugodišnja informacija, Zagreb, lipanj 2018, str. 32

Ono što je potrebno naglasiti je da se u sastavnom dijelu bankarskog poslovanja javlja kreditni rizik. Kreditni rizik predstavlja rizik da se obveze nekim dijelom ili u potpunosti neće podmiriti, odnosno drugim riječima da se uložena sredstva neće vratiti unutar planiranog razdoblja. Svaka institucija koja pozajmljuje novac ili trguje različitim financijskim instrumentima na financijskom tržištu, konstantno je izložena takvoj vrsti rizika te im je cilj svesti rizik na minimum. Banka kao najjača institucija za davanje zajmova pristupa izradi specifičnog načina upravljanja rizicima u skladu sa međunarodnim standardom.²⁶ U Republici Hrvatskoj se od 2011. godine počela smanjivati izloženost banaka kreditnom riziku, te su se tijekom tih šest godina glavne stavke koje utječu na rizik, odnosno plasmani i izvanbilančne obveze banaka smanjile za oko 40 mlrd. kuna što je smanjenje za 10%. Konkretno, u 2017. osim visokolikvidne imovine koja je znatno porasla, smanjili su se svi oblici plasmana i izvanbilančnih obveza, a na popravljanje izloženosti banaka kreditnom riziku najviše je utjecalo rješavanje nenaplativih potraživanja i razduživanje opće države.²⁷

3.3. Analiza poslovnih banaka na financijskim tržištima u Republici Hrvatskoj

Kako bi zaključili ovu temu u nastavku rada biti će prikazane intervencije HNB-a u 2017. na financijskim tržištima kojima su utjecale na poslovne banke i njihova kretanja. Prikazati će se kamatne stope kojima banke međusobno pozajmljuju sredstva na novčanom tržištu, trgovanje banaka na deviznom tržištu te na samom kraju osvrt poslovanja banaka na tržištu kapitala.

Provođenje izrazito ekspanzive politike HNB-a se nastavilo i u 2017. godini. To je utjecalo na stvaranje velikog viška kunske likvidnosti²⁸ kod banaka koji je bio dvostruko veći nego u 2016. godini., a u prosincu 2017. je iznosio najvišu zabilježenu razinu od oko 19 mlrd. kuna (slika 5.). HNB je takav višak u najvećoj mjeri kreirala putem svog najvažnijeg instrumenta monetarne politike, a to su devizne intervencije. S obzirom na dobro kretanje likvidnosti, kamatna stopa na prekonoćne

---

²⁶ Z. Lešić i M. Gregurek, op. cit., str. 47.

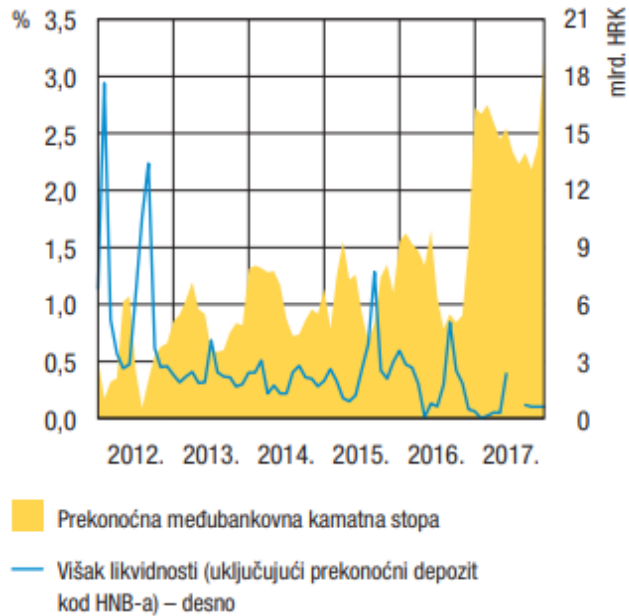
²⁷ Hrvatska narodna banka, *Bilten o bankama*, Zagreb, rujan 2018., str. 29.

²⁸ Višak kunske likvidnosti predstavlja slobodna novčana sredstva na računima banka

međubankovne zajmove se smanjila na prosječno 0,08%, uz nizak promet na međubankovnom tržištu koji je u nekim mjesecima i potpuno izostao.²⁹

Slika 5. Višak likvidnosti i prekonočna međubankovna kamatna stopa

Izvor: Hrvatska narodna banka, Godišnje izvješće 2017., Zagreb, str. 32

U sljedećoj tablici možemo vidjeti kako su se kretale kamatne stope na međubankarskom tržištu prema izračunu ZIBOR-a (engl. Zagreb Interbank Offered Rates). ZIBOR su zapravo jedinstvene referentne kamate po kojima banke međusobno pozajmljuju novčana sredstva u kunama na hrvatskom međubankovnom tržištu. Kamatne stope su podijeljene s obzirom na rok dospijeca gdje O/N predstavlja prekonočno dospijeca, T/N znači da se sredstva odobravaju prvi radni dan nakon zaključivanja transakcije dok S/N znači odobravanje drugi radni dan. Stupci od 6 pa do 12 prikazuju tjedne i mjesec. Ono što možemo vidjeti je da su se kamatne stope od siječnja do prosinca 2016. kretale u rasponu od 0,37% do 0,61% sa konstantnim variranjima. U 2017. možemo uočiti da su kamatne stope bile pretežito stabilne te da nije bilo velikih oscilacija kao u prethodnoj godini.

²⁹ Hrvatska narodna banka, *Godišnje izvješće 2017.*, Zagreb, lipanj 2018., str. 32.

Tablica 7. Kamatne stope kotirane na međubankarskom tržištu (ZIBOR)

Godina	Mjesec	O/N	T/N	S/N	1 tj.	2 tj.	1 mj.	3 mj.	6 mj.	9 mj.	12 mj.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2016.	siječanj	0,61			0,65	0,73	0,90	1,06	1,34	1,53	1,74
	veljača	0,51			0,53	0,60	0,71	0,88	1,14	1,35	1,54
	ožujak	0,40			0,48	0,55	0,64	0,83	1,05	1,26	1,41
	travanj	0,40			0,48	0,54	0,63	0,82	1,01	1,22	1,36
	svibanj	0,37			0,46	0,52	0,61	0,80	0,98	1,18	1,32
	lipanj	0,37			0,46	0,52	0,61	0,80	0,98	1,17	1,31
	srpanj	0,39			0,47	0,52	0,60	0,79	0,94	1,13	1,27
	kolovoz	0,47			0,54	0,58	0,66	0,82	0,97	1,12	1,29
	Rujan	0,60			0,63	0,67	0,74	0,87	0,99	1,12	1,30
	listopad	0,61			0,60	0,64	0,72	0,88	0,99	1,12	1,30
	studen	0,55			0,58	0,62	0,71	0,88	0,99	1,11	1,29
	prosinac	0,52			0,55	0,59	0,69	0,85	0,98	1,11	1,28
2017.	siječanj	0,42			0,46	0,49	0,56	0,71	0,82	0,90	1,03
	veljača	0,38			0,43	0,45	0,52	0,63	0,75	0,81	0,93
	ožujak	0,38			0,44	0,46	0,52	0,61	0,72	0,78	0,88
	travanj	0,38			0,43	0,45	0,51	0,58	0,68	0,74	0,84
	svibanj	0,38			0,43	0,46	0,52	0,59	0,69	0,75	0,84
	lipanj	0,37			0,45	0,49	0,54	0,61	0,70	0,76	0,84
	srpanj	0,35			0,43	0,49	0,53	0,60	0,68	0,73	0,80
	kolovoz	0,37			0,41	0,48	0,52	0,60	0,68	0,73	0,80
	rujan	0,38			0,41	0,48	0,52	0,59	0,68	0,73	0,80
	listopad	0,38			0,41	0,48	0,52	0,59	0,67	0,73	0,79
	studen	0,35			0,40	0,45	0,51	0,58	0,66	0,72	0,77
	prosinac	0,33			0,38	0,42	0,50	0,55	0,62	0,67	0,73

Izvor: Hrvatska narodna banka, Bilten 244, Zagreb, lipanj 2018, str. 72

S obzirom na to da postoji višak likvidnosti bankovnog sustava došlo je do pada kamatnih stopa na domaćem tržištu. U sljedećim tablicama možemo vidjeti da su kamatne stope na kunske depozite i kredite nastavile svoj trend pada. Prikazane su kamatne stope na depozite kućanstvima i nefinancijskim društvima. Ono što kod depozita možemo vidjeti je da su kamatne stope nefinancijskim društvima manje u usporedbi na kućanstva. Kod sektora kućanstva kamatne stope na dugoročno oročene depozite u 2017. su veće za 0,84 postotnih bodova u odnosu na kratkoročne, no i dalje se najveći iznosi bilježe kod kratkoročnih depozita od 6 mjeseci pa do godine dana. S druge strane, sektor nefinancijskih društava znatno manje ulaže depozite u banke zbog niskih kamatnih stopa koje im ne donose

zadovoljavajuće prinose te do isteka oročenja ne mogu raspolagati s uloženim iznosom.

Tablica 8. Kamatne stope kreditnih institucija na kunske depozite bez valutne klauzule (stanja)

	2013. XII.	2014. XII.	2015. XII.	2016. XII.	2017. XII.	2018.			2018. IV.	
						I.	II.*	III.*	Kamatna stopa	Iznos
1. Depoziti	3,21	2,70	2,39	1,65	1,30	1,30	1,28	1,26	1,23	29.548,4
1.1. Kućanstva	3,44	2,95	2,64	1,87	1,44	1,43	1,40	1,38	1,36	22.960,6
1.1.1. Oročeni depoziti	3,44	2,95	2,64	1,87	1,44	1,43	1,40	1,38	1,36	22.960,6
1.1.1.1. Kratkoročno	3,24	2,70	2,43	1,50	0,99	0,99	0,96	0,94	0,91	10.496,1
1.1.1.1.1. Do 3 mjeseca	2,40	1,95	1,80	0,83	0,40	0,46	0,43	0,40	0,38	1.142,9
1.1.1.1.2. Od 3 do 6 mjeseci	2,95	2,47	2,16	1,19	0,64	0,61	0,59	0,57	0,52	1.736,9
1.1.1.1.3. Od 6 mjeseci do 1 godine	3,54	2,94	2,64	1,69	1,17	1,15	1,12	1,09	1,08	7.616,3
1.1.1.2. Dugoročno	3,81	3,33	2,94	2,27	1,83	1,82	1,78	1,77	1,74	12.464,5
1.1.1.2.1. Od 1 do 2 godine	3,93	3,34	2,88	2,13	1,59	1,58	1,55	1,53	1,50	6.161,3
1.1.1.2.2. Više od 2 godine	3,65	3,31	3,00	2,42	2,08	2,05	2,01	2,00	1,98	6.303,2
1.2. Nefinancijska društva	2,53	2,08	1,76	1,19	0,90	0,89	0,86	0,81	0,78	6.587,9
1.2.1. Oročeni depoziti	2,53	2,08	1,76	1,19	0,90	0,89	0,86	0,81	0,78	6.587,9
1.2.1.1. Kratkoročno	2,37	1,97	1,58	0,91	0,61	0,59	0,56	0,52	0,50	3.488,4
1.2.1.1.1. Do 3 mjeseca	1,53	1,34	1,17	0,53	0,38	0,39	0,37	0,41	0,36	1.184,8
1.2.1.1.2. Od 3 do 6 mjeseci	2,44	2,01	1,57	0,75	0,50	0,46	0,43	0,36	0,36	747,1
1.2.1.1.3. Od 6 mjeseci do 1 godine	3,19	2,38	2,00	1,46	0,84	0,80	0,76	0,68	0,68	1.556,4
1.2.1.2. Dugoročno	2,99	2,28	2,23	1,63	1,28	1,24	1,22	1,14	1,08	3.099,5
1.2.1.2.1. Od 1 do 2 godine	3,22	2,82	2,45	1,91	1,30	1,28	1,29	1,30	1,29	1.669,0
1.2.1.2.2. Više od 2 godine	2,69	1,80	1,83	1,19	1,25	1,19	1,13	0,96	0,84	1.430,5
1.3. Krediti s osnove repo poslova	0,61	0,54	0,64	0,24	0,05	0,00	-	-	-	-

Izvor: Hrvatska narodna banka, Bilten 244, Zagreb, lipanj 2018, str. 63

U sljedećoj tablici prikazane su kamatne stope na kredite prema sektoru kućanstva i nefinancijskih društava. Kod sektora kućanstva krediti se dijele na stambene i potrošačke, gdje su potrošački krediti znatno zastupljeniji i u dugoročnom i u kratkoročnom razdoblju. Kod nefinancijskih društava su više zastupljeni dugoročni krediti i to u trajanju više od pet godina, te su kamatne stope zbog dužeg perioda i niže. Kao i kod depozita, možemo uočiti da su kamatne stope na kredite također u trendu opadanja što je uzrok prethodno spomenutog viška likvidnosti banaka.

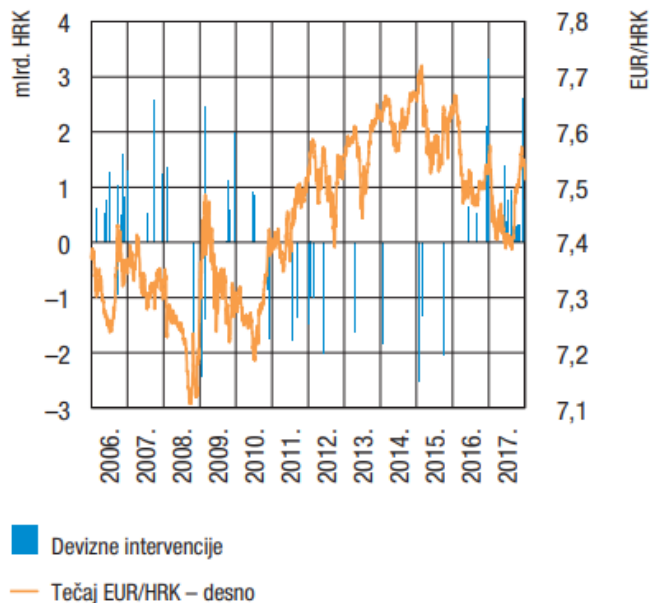
Tablica 9. Kamatne stope kreditnih institucija na kunske kredite bez valutne klauzule (stanja)

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.			2018.	
	XII.	XII.	XII.	XII.	XII.	I.	II.*	III.*	Kamatna stopa	Iznos
2. Krediti	7,78	7,49	7,07	6,54	6,00	5,97	5,96	5,91	5,88	80.539,1
2.1. Kućanstva	9,23	8,72	8,18	7,53	6,87	6,84	6,81	6,75	6,72	57.426,1
2.1.1. Stambeni krediti	6,46	5,95	5,49	4,91	4,41	4,36	4,33	4,31	4,30	14.150,7
2.1.1.1. Kratkoročno	–	–	6,17	5,43	4,91	4,55	3,97	4,05	4,05	0,0
2.1.1.2. Dugoročno	6,46	5,95	5,49	4,91	4,41	4,36	4,33	4,31	4,30	14.150,7
2.1.1.2.1. Od 1 do 5 godina	6,20	5,63	5,22	4,64	4,34	4,31	4,29	4,29	4,27	107,5
2.1.1.2.2. Više od 5 godina	6,46	5,95	5,49	4,91	4,41	4,36	4,33	4,31	4,30	14.043,1
2.1.2. Potrošački i ostali krediti	9,68	9,13	8,63	8,26	7,68	7,66	7,63	7,55	7,51	43.275,4
2.1.2.1. Kratkoročno	10,10	9,38	8,54	8,11	7,37	7,45	7,49	7,27	7,22	9.893,9
2.1.2.2. Dugoročno	9,38	8,97	8,68	8,32	7,78	7,72	7,68	7,63	7,59	33.381,5
2.1.2.2.1. Od 1 do 5 godina	9,35	9,04	8,58	8,20	7,65	7,61	7,56	7,51	7,47	6.555,0
2.1.2.2.2. Više od 5 godina	9,38	8,95	8,71	8,35	7,81	7,75	7,71	7,66	7,62	26.826,5
Od toga: Obrtnici	7,77	7,38	6,84	6,33	5,82	5,77	5,82	5,83	5,77	1.704,5
2.2. Nefinancijska društva	5,69	5,49	5,04	4,56	3,84	3,82	3,85	3,80	3,80	23.113,0
2.2.1. Krediti	5,69	5,49	5,04	4,56	3,84	3,82	3,85	3,80	3,80	23.113,0
2.2.1.1. Kratkoročno	6,21	6,03	5,41	4,62	3,91	3,96	3,99	3,91	3,90	9.599,6
2.2.1.2. Dugoročno	5,18	5,06	4,76	4,51	3,79	3,73	3,75	3,73	3,74	13.513,4
2.2.1.2.1. Od 1 do 5 godina	5,90	5,80	5,30	4,89	3,88	3,77	3,78	3,77	3,78	5.487,6
2.2.1.2.2. Više od 5 godina	4,67	4,55	4,44	4,28	3,72	3,70	3,73	3,69	3,70	8.025,7

Izvor: Hrvatska narodna banka, Bilten 244, Zagreb, lipanj 2018, str. 63

Kako bi i dalje vršila pritisak na jačanje tečaja kune i stabilizirala tečaj, HNB je s deviznog tržišta otkupljivala devize, te je u 2017. otkupila 1,8 mlrd. eura čime je stvorila 13,4 mlrd. kuna. Najveći dio otkupa je proveden putem deviznih transakcija s bankama. Devizne intervencije su utjecale na blago jačanje kune prema euru, te je na kraju 2017. tečaj bio za 0,6% niži i iznosio 7,51 EUR/HRK, dok je prosječni kroz godinu iznosio 7,46 EUR/HRK.

Slika 6. Devizne intervencije HNB-a

Izvor: Hrvatska narodna banka, Godišnje izvješće 2017., Zagreb, str. 33

Osim deviznih intervencija, HNB je koristio i kunske operacije za upravljanje likvidnošću. Pa su se tako za osiguranje dugoročne kunske likvidnosti koristile strukturne repo operacije. Tim operacijama HNB plasira bankama kunska sredstva na duži rok i potiče smanjivanje kamatnih stopa. U 2017. je održana samo jedna repo aukcija kojom je HNB bankama plasirao 0,5 mlrd. kuna. Osim toga nastavljeno je i plasiranje kratkoročnih kunskih sredstava putem redovnih tjednih obratnih repo operacija na rok od sedam dana. No banke nisu pretjerano zainteresirane za kratkoročnim sredstvima iz razloga što imaju višak kunske likvidnosti koji se prehodno spominjao.

U sljedećoj tablici prikazano je trgovanje banaka sa stranim sredstvima plaćanja koja obuhvaćaju promptne (spot) transakcije kupnje i prodaje stranih sredstava plaćanja na domaćem deviznom tržištu. Promptni poslovi su zapravo kupoprodaje deviza koje se realiziraju u roku 48 sati.³⁰ Sudionici u ovim transakcijama su pravne i fizičke osobe, domaće i strane banke, te HNB. Ono što možemo vidjeti je da se i kupnja i prodaja sredstava u 2017. povećala u odnosu na prethodnu godinu. Pravne osobe

³⁰ Hrvatska narodna banka, *Bilten 244*, Zagreb, lipanj 2018., str. 77.

predstavljaju sudionike sa najvećim iznosom i kupljenih i prodanih stranih sredstava, a slijede ih domaće banke.

Tablica 10. Trgovanje banaka stranim sredstvima plaćanja, u milijunima eura, tekući tečaj

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.				
						I.	II.	III.	IV.	
A. Kupnja stranih sredstava plaćanja										
1. Pravne osobe	15.625,9	18.318,4	17.214,2	15.892,4	19.406,7	1.400,1	1.065,5	1.144,5	1.203,0	
2. Fizičke osobe*	5.083,6	5.519,3	5.737,7	5.638,5	5.681,9	357,6	377,8	461,1	557,0	
2.1. Domaće fizičke osobe	4.733,2	5.036,8	5.223,8	5.131,4	-	-	-	-	-	
2.2. Strane fizičke osobe	350,5	482,5	513,9	507,2	-	-	-	-	-	
3. Domaće banke	11.351,5	10.132,4	12.123,7	11.525,9	12.832,4	977,5	545,7	627,3	554,2	
4. Strane banke	6.063,8	6.736,7	7.226,7	7.308,1	8.806,2	643,0	416,8	520,4	424,0	
5. Hrvatska narodna banka	214,9	240,2	767,2	-	-	-	-	-	-	
Ukupno (1+2+3+4+5)	38.339,8	40.947,0	43.069,4	40.365,0	46.727,1	3.378,1	2.405,8	2.753,3	2.738,2	
B. Prodaja stranih sredstava plaćanja										
1. Pravne osobe	20.189,4	23.579,1	21.157,6	20.350,1	25.345,5	1.572,7	1.202,0	1.526,0	1.418,1	
2. Fizičke osobe*	1.443,8	1.444,7	1.587,8	1.444,7	1.466,3	154,3	119,9	132,7	491,4	
2.1. Domaće fizičke osobe	1.436,1	1.435,5	1.580,1	1.436,6	-	-	-	-	-	
2.2. Strane fizičke osobe	7,7	9,2	7,7	8,0	-	-	-	-	-	
3. Domaće banke	11.351,5	10.132,4	12.123,7	11.525,9	12.832,4	977,5	545,7	627,3	554,2	
4. Strane banke	7.082,2	7.135,4	8.221,8	8.107,7	8.942,1	805,5	589,3	679,6	513,4	
5. Hrvatska narodna banka	-	-	-	1.018,8	1.757,0	405,5	-	-	-	
Ukupno (1+2+3+4+5)	40.066,9	42.291,6	43.090,9	42.447,2	50.343,3	3.915,6	2.456,9	2.965,5	2.977,0	
C. Neto kupnja stranih sredstava plaćanja banaka (A-B)										
1. Pravne osobe	-4.563,4	-5.260,7	-3.943,4	-4.457,7	-5.938,8	-172,7	-136,6	-381,5	-215,1	
2. Fizičke osobe*	3.639,8	4.074,7	4.149,9	4.193,9	4.215,5	203,3	258,0	328,5	65,6	
2.1. Domaće fizičke osobe	3.297,1	3.601,3	3.643,7	3.694,7	-	-	-	-	-	
2.2. Strane fizičke osobe	342,7	473,4	506,1	499,1	-	-	-	-	-	
3. Strane banke	-1.018,4	-398,7	-995,2	-799,6	-135,9	-162,6	-172,5	-159,2	-89,3	
4. Hrvatska narodna banka	214,9	240,2	767,2	-1.018,8	-1.757,0	-405,5	-	-	-	
Ukupno (1+2+3+4)	-1.727,1	-1.344,6	-21,6	-2.082,3	-3.616,2	-537,5	-51,1	-212,2	-238,8	
Bilješka: Ostale transakcije Hrvatske narodne banke										
Kupnja stranih sredstava plaćanja	784,6	420,6	1.364,0	125,6	30,6	2,7	1,8	2,4	2,2	
Od toga: s MF-om	784,6	420,6	1.364,0	125,6	30,6	2,7	1,8	2,4	2,2	
Prodaja stranih sredstava plaćanja	228,4	392,2	429,0	277,8	0,0	-	-	0,0	-	
Od toga: s MF-om	159,0	0,0	0,1	0,0	0,0	-	-	0,0	-	

* Od siječnja 2017. godine Odlukom o uvjetima i načinu na koji ovlašteni mjenjači obavljaju mjenjačke poslove (NN, br. 22/2016.) ukinuta je mogućnost podjele fizičkih osoba na rezidente i nerezidente.

Izvor: Hrvatska narodna banka, Bilten 244, Zagreb, lipanj 2018, str. 77

Ukoliko se vratimo na tablicu 2. te pogledamo udio izdanih dužničkih vrijednosnih papira, vidjeti ćemo da banke kao ni u prethodnim godinama nemaju zabilježena izdavanja vlastitih kratkoročnih dužničkih vrijednosnih papira. S druge strane, zabilježen je relativno mali udio izdanih dugoročnih vrijednosnih papira, te je on u prikazane tri godine, pa tako i u 2017. iznosio svega 0,1%. Unatoč zabilježenom blagom porastu ovaj udio u obvezama banaka je gotovo pa i zanemariv. Iz ovoga

možemo zaključiti da je tržište kapitala u Republici Hrvatskoj nerazvijeno, te da se banke financiraju putem kredita i depozita a ne putem tržišta kapitala.

4. ZAKLJUČAK

Za gospodarsku stabilnost neke zemlje pa tako i Republike Hrvatske od velike je važnosti da je financijski sustav stabilan i da dobro funkcionira. Na održavanje stabilnosti najveći utjecaj imaju financijska tržišta, institucije, infrastruktura i naravno institucije koje nadziru i reguliraju rad svih navedenih. Iz razloga što financijska tržišta spajaju ponudu i potražnju, odnosno kupce i prodavatelje, ona se izdvajaju kao sastavni dio financijskog sustava. Poslovne banke primaju depozite i odobravaju kredite te se kao takve gledaju kao najvažnije financijske institucije.

U financijskom sustavu Republike Hrvatske poslovne banke zauzimaju dominantan udio te su također vrlo aktivne i na financijskim tržištima. Imovina poslovnih banaka je u 2017. doživjela blagi porast te time zaustavila višegodišnji trend opadanja. Dani krediti se izdvajaju kao njezino glavno sredstvo, no kod njih je došlo do smanjenja ponajviše zbog sektora države. Unatoč bilježenom smanjenju, kvaliteta kredita se poboljšala što je zapravo važnije. Također, krediti stanovništvu i poduzećima su porasli kao i njihova kunska komponenta, a to je posljedica pada kamatnih stopa na tržištu i rasta osvještenosti stanovništva o rizicima uzimanja kredita u stranoj valuti. U obvezama banaka prevladavaju depoziti koji se iz godine u godinu povećavaju, a u čijoj se strukturi smanjuje udio oročenih depozita. Do smanjenja oročenih depozita je došlo iz razloga što im padaju kamatne stope što utječe na to da ljudi više ne žele ulagati jer neće ostvarivati velike prinose.

Ekspanzivna politika Hrvatske narodne banke je utjecala na stvaranje viška novčanih sredstava na računima banaka, što je dalje utjecalo na smanjenje kamatnih stopa na novčanom tržištu. Zbog smanjenja kamatnih stopa i viška likvidnosti, banke nisu bile zainteresirane za poslovanje sa kratkoročnim sredstvima zbog čega je na međubankarskom tržištu došlo i do izostanka prometa. Na kraju ovog rada možemo zaključiti da se poslovne banke na financijskom tržištu ponajviše javljaju u ulozi korisnika sredstava i investitora. One na tržištu obavljaju transakcije u svoje ime, prikupljaju sredstva te ih ulažu, ali i posreduju za one koji nemaju pristup tržištima.

LITERATURA

Knjige:

1. Klačmer Čalopa, M. i Cingula, M., *Financijske institucije i tržište kapitala*, Varaždin, Fakultet organizacije i informatike u Varaždinu, Sveučilišta u Zagrebu, 2009.
2. Leko, V., *Financijske institucije i tržišta*, Zagreb, Pomoćni materijali za izučavanje, Ekonomski fakultet Zagreb, 2004.
3. Lešić, Z. i Grgurek, M., *Financijske institucije i tržišta*, Zagreb, Visoka škola za poslovanje i upravljanje s pravnom javnosti, 2014.
4. Mishkin, F. S., *Ekonomija novca, bankarstva i financijskih tržišta*, Zagreb, MATE d.o.o. Zagreb, 2010.
5. Saunders, A. i Millon Cornett, M., *Financijska tržišta i institucije*, Zagreb, Poslovni dnevnik, MASMEDIA, 2006.

Internet izvori:

1. Hrvatska narodna banka, *Bilten o bankama*, godina 17, broj 30, Zagreb, kolovoz 2017.
2. Hrvatska narodna banka, *Bilten o bankama*, godina 18, broj 31, Zagreb, rujan 2018.
3. Hrvatska narodna banka, *Bilten 244*, Zagreb, lipanj 2018.
4. Hrvatska narodna banka, *Financijska stabilnost*, godina 10, broj 18, Zagreb, svibanj 2017.
5. Hrvatska narodna banka, *Financijska stabilnost*, godina 11, broj 19, Zagreb, svibanj 2018.
6. Hrvatska narodna banka, *Godišnje izvješće 2017.*, Zagreb, lipanj 2018.
7. Hrvatska narodna banka, *Polugodišnja informacija*, Zagreb, lipanj 2018.

POPIS TABLICA

Tablica 1. Vlasnička struktura bankovnog sustava, na kraju razdoblja.....	10
Tablica 2. Struktura imovine banaka, na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima.....	12
Tablica 3. Struktura obveza banaka, na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima.....	13
Tablica 4. Struktura izvora financiranja banaka, na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima.....	14
Tablica 5. Dani krediti banaka, na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima....	15
Tablica 6. Udio djelomično nadoknadivih i potpuno nenadoknadivih kredita banaka i njihova pokrivenost ispravicima vrijednosti.....	17
Tablica 7. Kamatne stope kotirane na međubankarskom tržištu (ZIBOR).....	20
Tablica 8. Kamatne stope kreditnih institucija na kunske depozite bez valutne klauzule (stanja).....	21
Tablica 9. Kamatne stope kreditnih institucija na kunske kredite bez valutne klauzule (stanja).....	22
Tablica 10. Trgovanje banaka stranim sredstvima plaćanja, u milijunima eura, tekući tečaj.....	24

POPIS SLIKA

Slika 1. Tok sredstava kroz financijski sustav.....	3
Slika 2. Podjela financijskih tržišta.....	3
Slika 3. Pregled i grupiranje financijskih institucija.....	6
Slika 4. Udjeli imovine, kredita i depozita najvećih banaka u ukupnoj imovini, kreditima i depozitima svih banaka, na dan 31. prosinca 2017.....	11
Slika 5. Višak likvidnosti i prekonočna međubankovna kamatna stopa.....	19
Slika 6. Devizne intervencije HNB-a.....	23

SAŽETAK

Josipa Ridić

ULOGA POSLOVNIH BANAKA NA FINANCIJSKOM TRŽIŠTU REPUBLIKE HRVATSKE

Problematika završnog rada temeljila se na istraživanju uloge poslovnih banaka na financijskom tržištu Republike Hrvatske. Za gospodarsku stabilnost Republike Hrvatske od velike je važnosti da je financijski sustav stabilan i da dobro funkcionira. Zbog toga što spajaju ponudu i potražnju, financijska tržišta se izdvajaju kao sastavni dio financijskog sustava. Poslovne banke su najvažnije institucije na financijskom tržištu jer su jedine koje su ovlaštene primati depozite i ostale oblike povratnih sredstava od javnosti. Također, one su i najaktivnije financijske institucije na sva tri financijska tržišta; novčanom, deviznom i tržištu kapitala. Poslovne banke u Hrvatskoj su u 2017. doživjele blagi porast imovine čime je zaustavljen višegodišnji trend pada. Većinu sredstava poslovne banke ulažu u kredite čija se kvaliteta poboljšala i u kojima je porasla kunska komponenta. To je zapravo rezultat pada kamatnih stopa na tržištu ali i veće osvještenosti stanovništva o rizicima uzimanja kredita u stranoj valuti. Poslovne banke se na financijskom tržištu ponajviše javljaju u ulozi korisnika sredstava i investitora. One na tržištu obavljaju transakcije u svoje ime, prikupljaju sredstva te ih ulažu, ali i posreduju za one koji nemaju pristup tržištima.

Ključne riječi: financijska tržišta, poslovne banke, imovina, krediti, obveze

SUMMARY

Josipa Ridić

THE ROLE OF BUSINESS BANKS ON THE FINANCIAL MARKET OF THE REPUBLIC OF CROATIA

The main issue of this final work was to research the role of commercial banks on the financial market of the Republic of Croatia. For the economic stability of the Republic of Croatia it is of great importance that the financial system is stable and functioning well. Because of the combination of supply and demand, financial markets are set as an integral part of the financial system. Business banks are the most important institutions in the financial market because they are the only ones authorized to receive deposits and other forms of return from the public. They are also the most active financial institutions in all three financial markets; money, foreign exchange and capital markets. In 2017, commercial banks in Croatia experienced a slight increase in assets, halting the long-term decline trend. Most of the funds of a commercial bank invest in loans whose quality has improved and where the kuna component has risen. This is in fact the result of the fall in interest rates on the market, but also of the greater population awareness of the risk of borrowing foreign currency loans. In the financial market, commercial banks are mostly the role of funders and investors. They market transactions on their own, collect funds and invest them, but also mediate for those who do not have access to markets.

Key words: financial markets, business banks, assets, loans, liabilities